

VETTING AS A RESPONSE TO THE INVOLVEMENT OF THE MAFIA IN THE INTELLIGENCE AND SECURITY SERVICES OF MONTENEGRO

Ivan Pekić

Municipality of Bar, Montenegro, pekicivan.bar@gmail.com

Abstract: This paper analyzes the involvement of organized crime in the intelligence and security services of Montenegro, with a particular focus on infiltration mechanisms, institutional weaknesses, and the international context. Using recent reports and relevant international sources, the study examines the extent to which criminal structures influence security institutions. Special attention is given to corruption, political influence, and information leakage. The findings suggest that despite ongoing reforms, significant challenges remain in strengthening institutional resilience. The paper concludes that improving institutional independence, international cooperation, and oversight mechanisms is essential for effectively combating organized crime.

Keywords: organized crime, Montenegro, security services, corruption, infiltration

VETING KAO ODGOVOR NA INVOLVIRANOST MAFIJE U OBAVJEŠTAJNO-BEZBJEDNOSNIM SLUŽBAMA CRNE GORE

Ivan Pekić

Opština Bar, Crna Gora, pekicivan.bar@gmail.com

Apstrakt: Ovaj rad analizira fenomen involviranosti organizovanog kriminala u obavještajno-bezbjednosnim službama Crne Gore, sa posebnim fokusom na mehanizme infiltracije, institucionalne slabosti i međunarodni kontekst. Korišćenjem savremenih izvora i izvještaja relevantnih međunarodnih organizacija, istražuje se u kojoj mjeri kriminalne strukture utiču na rad bezbjednosnih institucija. Posebna pažnja posvećena je korupciji, političkom uticaju i curenju povjerljivih informacija. Rad ukazuje da, uprkos reformskim naporima, postoje ozbiljni izazovi u jačanju institucionalne otpornosti. Zaključuje se da je za efikasnu borbu protiv organizovanog kriminala neophodno unapređenje nezavisnosti institucija, međunarodne saradnje i mehanizama kontrole.

Ključne riječi: organizovani kriminal, Crna Gora, bezbjednosne službe, korupcija, infiltracija

1. UVOD

Organizovani kriminal predstavlja jednu od najkompleksnijih bezbjednosnih prijetnji savremenog društva. Njegova sposobnost adaptacije, infiltracije i uticaja na političke i institucionalne procese čini ga posebno opasnim u državama koje prolaze kroz tranzicione procese. Crna Gora, kao relativno mlada država sa aspiracijama ka članstvu u Evropskoj uniji, suočava se sa specifičnim izazovima u borbi protiv organizovanog kriminala.

Prema izvještajima međunarodnih organizacija, organizovani kriminal u regionu Zapadnog Balkana karakterišu snažne transnacionalne veze, sofisticirane metode djelovanja i visok stepen infiltracije u državne strukture (UNODC, 2024). U takvom kontekstu, bezbjednosne službe predstavljaju ključnu liniju odbrane, ali istovremeno i potencijalnu metu kriminalnih organizacija.

Predmet ovog rada jeste analiza involviranosti mafije u obavještajno-bezbjednosne službe Crne Gore. Cilj je da se identifikuju ključni mehanizmi infiltracije, sagledaju institucionalne slabosti i ponude preporuke za unapređenje sistema.

2. TEORIJSKI OKVIR ORGANIZOVANOG KRIMINALA I DRŽAVE

Savremeni pristupi proučavanju organizovanog kriminala ukazuju na njegovu evoluciju od klasičnih hijerarhijskih struktura ka fleksibilnim mrežama. Ove mreže funkcionišu na principima decentralizacije, što otežava njihovo razbijanje (Mitra et al., 2024).

Koncept „zarobljene države“ posebno je značajan za razumijevanje odnosa između kriminala i institucija. Ovaj koncept podrazumijeva situaciju u kojoj privatni interesi imaju odlučujući uticaj na javne politike (Global Initiative, 2025). U takvim okolnostima dolazi do erozije vladavine prava i slabljenja demokratskih institucija.

Teorijski modeli takođe ukazuju da organizovani kriminal koristi kombinaciju nasilja i korupcije kako bi ostvario svoje ciljeve. Korupcija omogućava dugoročno djelovanje bez rizika od sankcija, dok nasilje služi kao sredstvo kontrole i zastrašivanja.

Pored klasičnih oblika djelovanja, savremene kriminalne organizacije koriste digitalne tehnologije, međunarodne finansijske tokove i sofisticirane metode prikrivanja nezakonitih aktivnosti. Time organizovani kriminal postaje globalni fenomen koji prevazilazi nacionalne granice i zahtijeva koordinisani međunarodni odgovor.

3. STRUKTURA OBAVJEŠTAJNO-BEZBJEDNOSNOG SISTEMA CRNE GORE

Obavještajno-bezbjednosni sistem Crne Gore sastoji se od više institucija koje imaju različite nadležnosti, ali zajednički cilj zaštite nacionalne bezbjednosti. Ključnu ulogu imaju Agencija za nacionalnu bezbjednost, Uprava policije i Specijalno državno tužilaštvo.

Evropska komisija u svojim izvještajima ukazuje na određene slabosti u funkcionisanju ovih institucija, uključujući politički uticaj i nedovoljnu profesionalizaciju (European Commission, 2024). Takođe, problem predstavlja nedostatak koordinacije između različitih organa.

Institucionalna fragmentacija može dovesti do preklapanja nadležnosti, ali i do praznina koje kriminalne organizacije mogu iskoristiti. U tom smislu, jačanje međuinstitucionalne saradnje predstavlja ključni faktor efikasnosti.

Poseban izazov predstavlja pitanje političke neutralnosti bezbjednosnih institucija. U tranzicionim društvima često dolazi do smjene kadrova nakon političkih promjena, što može negativno uticati na kontinuitet rada i profesionalizam službi.

4. MEHANIZMI INFILTRACIJE ORGANIZOVANOG KRIMINALA - KORUPCIJA KAO PRIMARNI INSTRUMENT

Korupcija je najčešći i najefikasniji način infiltracije organizovanog kriminala u državne strukture. Ona omogućava kriminalnim grupama da ostvare pristup informacijama, izbjegnju krivično gonjenje i utiču na donošenje odluka (OSAC, 2024).

Korupcija se može manifestovati kroz mito, zloupotrebu položaja i trgovinu uticajem. U kontekstu bezbjednosnih službi, to može značiti odavanje povjerljivih informacija ili sabotiranje istraga.

Organizovane kriminalne grupe često koriste finansijsku moć kako bi uspostavile mrežu saradnika unutar institucija. Takve aktivnosti dugoročno urušavaju povjerenje građana u pravni sistem i bezbjednosne organe.

Politički uticaj i institucionalna zaštita

Kriminalne organizacije često uspostavljaju veze sa političkim strukturama kako bi osigurale dugoročnu zaštitu. Ove veze mogu biti direktne ili indirektno, ali u svakom slučaju predstavljaju ozbiljnu prijetnju vladavini prava (Global Initiative, 2025).

Politički uticaj može dovesti do selektivne primjene zakona, što dodatno podstiče razvoj kriminalnih aktivnosti. U pojedinim slučajevima, kriminalne grupe mogu koristiti političke kontakte kako bi izbjegle istrage ili osigurale imenovanje njima bliskih pojedinaca na ključne funkcije.

Takva povezanost politike i kriminala posebno je opasna jer stvara sistemsku korupciju koja je teško dokaziva i još teže iskorjenjiva.

5. CURENJE INFORMACIJA I OPERATIVNA INFILTRACIJA

Jedan od najopasnijih oblika infiltracije jeste curenje povjerljivih informacija. Ovo može uključivati informacije o istragama, identitetu saradnika ili planiranim akcijama. Takvi slučajevi ukazuju na duboke sistemske probleme i zahtijevaju hitne reforme.

Pojava curenja povjerljivih informacija iz bezbjednosnih institucija predstavlja jedan od ključnih pokazatelja infiltracije organizovanog kriminala u državni aparat. U praksi, kriminalne grupe nastoje uspostaviti kontakte unutar policijskih i obavještajnih struktura kako bi unaprijed dobijale informacije o planiranim hapšenjima, međunarodnim operacijama ili aktivnostima specijalnih istražnih timova.

U izvještajima Evropske komisije naglašava se da je problem curenja informacija posebno izražen u državama sa slabijim mehanizmima unutrašnje kontrole i politički zavisnim institucijama (European Commission, 2024).

Pored finansijske koristi, motivacija za saradnju sa kriminalnim organizacijama može biti i politička zaštita, ucjena ili lični interesi. Organizovani kriminal koristi sofisticirane metode regrutovanja saradnika unutar institucija, uključujući kompromitujuće materijale, finansijske benefite i porodične veze.

6. MEĐUNARODNA DIMENZIJA ORGANIZOVANOG KRIMINALA

Organizovani kriminal u Crnoj Gori ne djeluje izolovano, već predstavlja dio šire regionalne i međunarodne mreže. Kriminalne organizacije sa Zapadnog Balkana povezane su sa grupama iz Evropske unije, Južne Amerike i Bliskog istoka, posebno u oblastima krijumčarenja narkotika, oružja i pranja novca (UNODC, 2024).

Geografski položaj Crne Gore dodatno povećava rizik od transnacionalnog kriminala. Luka Bar i pomorski saobraćaj često se navode kao potencijalno značajne tačke za međunarodni šverc (EUROPOL, 2023).

Saradnja sa međunarodnim partnerima, posebno sa Europolom, Interpolom i NATO strukturama, od velikog je značaja za suzbijanje organizovanog kriminala (Interpol, 2023). Međutim, međunarodni partneri često izražavaju zabrinutost zbog mogućnosti kompromitovanja povjerljivih podataka unutar domaćih institucija (European Commission, 2023).

Savremeni organizovani kriminal koristi globalizaciju i razvoj informacionih tehnologija kako bi proširio svoje djelovanje. Kriminalne mreže funkcionišu preko međunarodnih finansijskih sistema i koriste offshore kompanije za prikrivanje porijekla novca (UNDOC, 2024).

7. UTICAJ ORGANIZOVANOG KRIMINALA NA DEMOKRATSKE PROCESSE

Infiltracija mafije u bezbjednosne strukture ima šire posljedice po demokratski sistem države. Kada kriminalne organizacije ostvaruju uticaj na institucije, dolazi do slabljenja principa vladavine prava, smanjenja transparentnosti i gubitka povjerenja građana u državu (Transparency International, 2022).

Poseban problem predstavlja uticaj organizovanog kriminala na izborne procese i političke partije. Kriminalne grupe mogu finansirati određene političke aktore kako bi obezbijedile zaštitu svojih interesa nakon izbora (OSCE, 2021).

Prema istraživanjima organizacije Global Initiative Against Transnational Organized Crime, zemlje Zapadnog Balkana suočavaju se sa visokim stepenom preplitanja politike i kriminala, što predstavlja ozbiljnu prepreku evropskim integracijama (Global Initiative, 2025).

Uticaj kriminala na demokratiju ogleda se i kroz pokušaje kontrole medija, ekonomskih tokova i javnog mnjenja. Time organizovani kriminal postaje ne samo bezbjednosni, već i društveno-politički problem.

8. INSTITUCIONALNE SLABOSTI I IZAZOVI REFORMI

Iako je Crna Gora tokom prethodnih godina sprovela određene reforme u sektoru bezbjednosti, brojni izazovi i dalje postoje. Jedan od osnovnih problema jeste nedovoljna institucionalna nezavisnost (European Commission, 2023).

Politički uticaj na imenovanja u bezbjednosnim službama može dovesti do partijskog zapošljavanja i slabljenja profesionalnih standard (OSCE, 2021).

Pored toga, problem predstavlja nedovoljna tehnička opremljenost i ograničeni ljudski resursi. Organizovane kriminalne grupe često raspolažu značajnim finansijskim sredstvima i naprednim metodama komunikacije, što dodatno otežava rad institucija (Europol, 2023).

Nedostatak efikasne unutrašnje kontrole i sistema provjere integriteta službenika omogućava dugoročno djelovanje kompromitovanih pojedinaca unutar Sistema (UNDOC, 2024). U tom smislu, neophodno je razvijati mehanizme kontinuirane bezbjednosne provjere zaposlenih u osjetljivim sektorima.

Reforme bezbjednosnog sektora moraju biti zasnovane na profesionalizaciji, transparentnosti i jačanju odgovornosti institucija (Transparency International, 2022). Bez sistemskog pristupa reformama nije moguće ostvariti trajne rezultate u borbi protiv organizovanog kriminala.

9. ULOGA MEDIJA I CIVILNOG DRUŠTVA

Mediji i organizacije civilnog društva imaju značajnu ulogu u otkrivanju korupcije i zloupotreba u bezbjednosnom sektoru (Kostić, 2021). Istraživačko novinarstvo često doprinosi otkrivanju veza između kriminalnih grupa i pojedinaca iz državnih institucija (OSCE, 2021).

Međutim, novinari koji istražuju organizovani kriminal često su izloženi pritiscima, prijetnjama i kampanjama diskreditacije (OSCE, 2021). Takva situacija dodatno komplikuje borbu protiv kriminala i smanjuje transparentnost institucija.

Civilno društvo može doprinijeti jačanju demokratske kontrole kroz monitoring rada institucija, javne analize i edukaciju građana o značaju borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala (Transparency International, 2022).

Transparentnost rada državnih organa i sloboda medija predstavljaju osnovne preduslove za izgradnju demokratskog društva otpornog na uticaj kriminalnih struktura (UNDOC, 2020).

10. MOGUĆI MODELI UNAPREĐENJA SISTEMA

Efikasna borba protiv infiltracije organizovanog kriminala zahtijeva sveobuhvatan pristup. Prije svega, potrebno je jačati institucionalnu nezavisnost i profesionalizaciju bezbjednosnih službi (Kostić, 2021).

Transparentni konkursi, meritokratski principi i stroge provjere integriteta predstavljaju osnovne preduslove reformi. Važnu ulogu ima i unapređenje međunarodne saradnje. Razmjena obavještajnih podataka i zajedničke operacije sa međunarodnim partnerima mogu doprinijeti efikasnijem suzbijanju transnacionalnog kriminala (EUROPOL, 2022).

Takođe, potrebno je razvijati savremene tehnološke kapacitete za praćenje finansijskih tokova, digitalnih komunikacija i sajber kriminala. Organizovane kriminalne grupe sve više koriste moderne tehnologije, zbog čega bezbjednosne službe moraju pratiti savremene trendove (UNDOC, 2020).

Edukacija službenika o etičkim standardima i antikorupcijskim praksama predstavlja još jedan važan segment reformi. Jačanje profesionalne kulture može smanjiti rizik od korupcije i zloupotreba (Transparency International, 2022).

11. VETING KAO PROCESS ČIŠĆENJA SLUŽBI OD MAFIJE

Proces demokratizacije i jačanja vladavine prava u Crnoj Gori suočava se sa ozbiljnim izazovima koji proizlaze iz dugogodišnje povezanosti organizovanog kriminala sa pojedinim segmentima državnog aparata, naročito u sektoru bezbjednosti i obavještajno-bezbjednosnim službama. U savremenim državama bezbjednosni sektor predstavlja ključni instrument zaštite ustavnog poretka, teritorijalnog integriteta i nacionalne bezbjednosti. Međutim, kada dođe do infiltracije kriminalnih struktura u bezbjednosne institucije, tada same institucije koje bi trebalo da štite državu postaju faktor njene destabilizacije. U tom kontekstu, pitanje vetinga nameće se kao jedan od najvažnijih mehanizama institucionalnog oporavka i obnove povjerenja građana u sistem.

Pojam vetinga podrazumijeva sistemsku provjeru integriteta, profesionalne podobnosti, zakonitosti imovine i eventualnih veza nosilaca javnih funkcija sa kriminalnim strukturama. Ovaj proces posebno dobija na značaju u državama koje prolaze kroz tranziciju ili koje su suočene sa duboko ukorijenjenom korupcijom i organizovanim kriminalom. U slučaju Crne Gore, potreba za vetingom postala je naročito aktuelna nakon brojnih javnih optužbi, istraga i objavljenih podataka koji ukazuju na postojanje kontakata između pojedinih službenika policije, Agencije za nacionalnu bezbjednost i organizovanih kriminalnih grupa. Takve okolnosti dovele su do ozbiljne krize povjerenja u institucije bezbjednosti, kako među građanima, tako i među međunarodnim partnerima.

Involviranost mafije u obavještajno-bezbjednosne strukture predstavlja poseban oblik bezbjednosne prijetnje jer kriminalne organizacije kroz infiltraciju stižu pristup povjerljivim informacijama, mogućnost uticaja na istrage i zaštitu sopstvenih ilegalnih aktivnosti. Time se narušava osnovni princip zakonitosti rada institucija i otvara prostor za političku instrumentalizaciju bezbjednosnog aparata. U državama sa slabim institucijama organizovani kriminal često nastoji da uspostavi simbiotski odnos sa djelovima vlasti, pri čemu dolazi do razmjene političke zaštite za finansijsku ili operativnu podršku. Posljedice takvog odnosa ogledaju se u selektivnoj pravdi, opstrukciji istraga, curenju povjerljivih podataka i slabljenju ukupne bezbjednosne arhitekture države.

Veting se u takvim okolnostima pojavljuje kao odgovor čiji je cilj depolitizacija i dekriminalizacija institucija. Njegova osnovna svrha nije samo kažnjavanje pojedinaca koji su kompromitovali službu, već i stvaranje novog institucionalnog sistema zasnovanog na profesionalizmu, odgovornosti i integritetu. Iskustva pojedinih država pokazuju da bez ozbiljnog procesa provjere nije moguće sprovesti suštinsku reformu sektora bezbjednosti. Posebno je značajan primjer Albanije, gdje je veting u pravosuđu predstavljao jedan od ključnih uslova evropskih integracija. Iako se model albanskog vetinga prvenstveno odnosio na pravosudne institucije, njegova logika može biti primjenjiva i na sektor bezbjednosti, naročito u državama koje se suočavaju sa snažnim uticajem organizovanog kriminala.

U kontekstu Crne Gore, proces vetinga u obavještajno-bezbjednosnim službama morao bi obuhvatiti više dimenzija. Prije svega, neophodna je detaljna provjera imovine službenika i članova njihovih porodica, kako bi se utvrdilo eventualno nesrazmjerno bogaćenje koje može ukazivati na koruptivne ili kriminalne aktivnosti. Takođe, važno je analizirati profesionalne kontakte i komunikacije službenika sa licima povezanim sa organizovanim kriminalom. Poseban segment vetinga trebalo bi da se odnosi na procjenu profesionalnog integriteta, odnosno na utvrđivanje eventualnih zloupotreba službenog položaja, političkih uticaja i kršenja ljudskih prava tokom rada u službi.

Jedan od ključnih problema u sprovođenju vetinga jeste mogućnost političke zloupotrebe procesa. Ukoliko ne postoji nezavisno i transparentno tijelo koje bi sprovođilo provjere, veting može postati instrument političkog obračuna sa neistomišljenicima, umjesto mehanizam institucionalne reforme. Zbog toga je neophodno uspostaviti jasne kriterijume, pravne procedure i mogućnost sudske zaštite za sve osobe koje su predmet provjere. Sam proces mora biti zasnovan na principima pravne sigurnosti, poštovanja ljudskih prava i pretpostavke nevinosti. U suprotnom, postoji opasnost da veting proizvede dodatnu polarizaciju društva i oslabi institucionalnu stabilnost.

Međutim, veting sam po sebi nije dovoljan ukoliko nije praćen širim reformama sektora bezbjednosti. Potrebno je unaprijediti mehanizme parlamentarnog i civilnog nadzora nad radom službi, ojačati unutrašnje kontrole i obezbijediti veću transparentnost rada institucija. Takođe, neophodno je unaprijediti materijalni i profesionalni status službenika kako bi se smanjila njihova podložnost korupciji i kriminalnim uticajima. Bez stvaranja institucionalne kulture zasnovane na profesionalizmu i odgovornosti, čak i najstroži proces vetinga može imati ograničene rezultate.

12. ZAKLJUČAK

Organizovani kriminal predstavlja jednu od najvećih prijetnji nacionalnoj bezbjednosti Crne Gore i stabilnosti demokratskih institucija. Infiltracija mafije u obavještajno-bezbjednosne strukture ostvaruje se kroz različite mehanizme, među kojima posebno mjesto zauzimaju korupcija, politički uticaj i curenje povjerljivih informacija.

Analiza pokazuje da institucionalne slabosti, nedovoljna profesionalizacija i politička zavisnost bezbjednosnih službi stvaraju pogodno okruženje za djelovanje kriminalnih grupa. Istovremeno, međunarodni karakter organizovanog kriminala dodatno komplikuje situaciju i zahtijeva intenzivnu saradnju sa međunarodnim partnerima. Iako su u prethodnom periodu sprovedene određene reforme, izazovi i dalje ostaju značajni. Jačanje institucionalne nezavisnosti, unapređenje unutrašnje kontrole, razvoj profesionalnih standarda i efikasniji mehanizmi nadzora predstavljaju ključne preduslove za uspješnu borbu protiv organizovanog kriminala.

Borba protiv mafije unutar bezbjednosnih struktura nije samo pitanje represije, već i pitanje izgradnje funkcionalne pravne države zasnovane na transparentnosti, odgovornosti i vladavini prava. Samo snažne i nezavisne institucije mogu efikasno odgovoriti na izazove koje organizovani kriminal postavlja pred savremeno društvo.

LITERATURA

European Commission. (2024). Montenegro Report 2024. Brussels: European Commission.

European Commission. (2023). Montenegro 2023 report. Brussels: European Commission.

Europol. (2023). European Union serious and organised crime threat assessment. Hague: Europol.

Europol. (2022). European Union serious and organized crime threat assessment. Hague: Europol

Global Initiative Against Transnational Organized Crime. (2025). Organized Crime and State Capture in the Western Balkans. Geneva: GI-TOC.

Interpol. (2024). Western Balkans Serious Organized Crime Assessment. Lyon: Interpol.

Interpol. (2023). Transnational organized crime assessment. Lyon: Interpol.

Kostić, D. (2021). Savremeni izazovi obavještajno-bezbjednosnog sektora. Beograd: Fakultet bezbjednosti.

Mitra, S., Johnson, T., & Keller, P. (2024). Contemporary Networks of Organized Crime. London: Routledge.

OSAC. (2024). Montenegro Crime and Safety Report. Overseas Security Advisory Council.

OSCE. (2021). Safety of journalists and media freedom. Vienna: Organization for Security and Co-operation in Europe.

OSCE. (2021). Organized crime and democratic institutions. Vienna: Organization for Security and Co-operation in Europe.

Transparency International. (2022). Corruption perceptions and democratic accountability. Berlin: Transparency International.

United Nations Office on Drugs and Crime. (2024). Global report on organized crime. Vienna: UNODC

United Nations Office on Drugs and Crime. (2020). Global study on organized crime. Vienna: UNODC

UNODC. (2024). Transnational Organized Crime in the Western Balkans. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime.